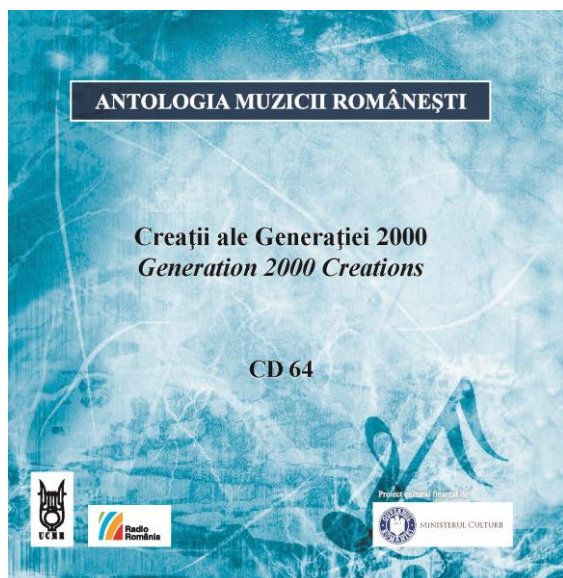

6 din 2000

Cristina Gârbea

Seria *Antologia muzicii românești* – un proiect remarcabil, îndrăzneț și mai mult decât benefic pentru „producătorii” și auditoriul creației autohtone, inițiat de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România și finanțat de Ministerul Culturii – își propune a fi o audio-radiografiere exhaustivă, pe o plajă cuprinzătoare de genuri (de la clasic-cameral, simfonic, vocal, electronic etc. la jazz și muzică ușoară) a stării culturii muzicale locale, în trecut, prezent și viitor: ce moștenire lasă în urmă nume notabile din literatura muzicală românească, ce aport în tabloul creativ aduc generațiile *fin et début de siècle XX-XXI* și încotro se îndreaptă peisajul sonor cu cei mai proaspeți reprezentanți ai

componisticii de la noi. În nou-apărutul CD ce cuprinde *Creații ale* (câtorva reprezentanți ai) *Generației 2000* regăsim aduși laolaltă prolifici făuritori de sonorități din București, Timișoara și Cluj-Napoca, născuți în deceniile 7-8 ale secolului trecut, cu lucrări dintre cele mai diverse (de la miniatură la lucrări camerale și orchestrale).

Cortina CD-ului se deschide cu *De simplici duplex II* (în interpretarea Orchestrei Naționale Radio, condusă de dirijorul Francesco Lecce-Chong și avându-l ca solist pe Emil Vișenescu), concertul pentru clarinet și orchestră scris în 2005 și revizuit în 2022 de **Diana Rotaru**, poate cea mai prolifică creativ-managerial compozitoare din generația sa – printre altele, fostă directoare artistică a ansamblului *SonoMania* sau a Festivalului *InnerSound*, coordonatoare a CIMRO și a

Festivalului *Meridian*, președinte al SNR-SIMC, etc. Creatoare cu vână, dar și cu o predispoziție pentru țeserea unor suprafețe acustice *stasis*-onirice, Rotaru nu se află la prima colaborare cu ultra-maleabilul Emil Vișenescu: clarinetistul, îndelung devotat muzicii contemporane, a abordat și cu alte ocazii opusuri solo sau concertante (*Wonderland*, *Meander*), dar și camerale ale compozitoarei (*Red Hot*, interpretat de ansamblul *Profil*). În *De simplici duplex II*, aceasta abordează abstract antiteza *Sacru* (tradusă prin arhetipuri și inspirații din spațiul hieratic european și extraeuropean: toacă ortodoxă, melodică bizantină, un citat de Gesualdo, clopote catolice, tobe „exotice”) – *Instinctual/Spectaculos* (ritmuri *giusto*, influențe de jazz), o tematică ce amintește, la prima vedere, de preocupările regizorului italian Pier Paolo Pasolini, cunoscut pentru viziunea sa cinematografică în care trata, pe de-o parte, subiecte tabu *queer* (*Salò o le 120 giornate di Sodoma*, *Il Decameron*), pe de alta – problematici creștine (*Il vangelo secondo Matteo*). Deși personajul principal se metamorfozează aici în micro-stări care poartă solistul și auditoriul odată cu el într-o avalanșă emoțională (de la mister la lamentație, de la nervozitate/furie la stranietăți atmosferice, de la isterie, râset grotesc și țipete în registrul acut la melancolie – notații de caracter pe care autoarea le marchează sugestiv), două ipostaze rămân esențiale în construcția lucrării: *Misticul*, atribuit clarinetului bas, și *Visceralul/Senzualul*, asociat clarinetului în si bemol. În construcția de tip ABA (teză-antiteză-sinteză) a lucrării, compozitoarea ne introduce în lumea lugubră a tenebrelor instrumentale (curmată de accelerarea bățăilor de toacă coagulate într-un moment ca de techno-rave și de parcursul discursiv mereu schimbător), apoi în universul lasciv-„decadent” al ritmurilor de jazz/blues, purificat în final prin coralul transfigurat, serafic, celest și domolirea (aparentă a) discursului muzical. Si dacă ne grăbeam să conchidem că autoarea își dorește să ne trimită acasă cu crezul triumfului *Binelui/Divinității* în fața degradării spirituale, aceasta încheie concertul cu un gest final exasperat, aruncat în răspăr, al clarinetului în si bemol, ca un hohot batjocoritor.

Singura miniatură de pe CD este cea a lui **Gabriel Almași** – compozitor (și aviator) născut la Arad, dar școlit muzical la Timișoara și București –, o piesă scurtă intitulată *Strobo Cartoon Rag*, parte din ciclul *Cartoon Music* și interpretată de ansamblul vienez *Black Page Orchestra* (Matei Ioachimescu – flaut, Florian Fennes – saxofon, Samuel Toro Pérez – chitară electrică, Alfredo Ovalles – pian, Igor Gross – percuție, Matthias Kranebitter – electronics). Micro-opusul comic-condensat,

brodat într-o țesătură mozaicată cu caracter de poznă sonoră, în care autorul colează propriile schițe abandonate („o piesă începută pentru flaut, niște idei pentru pian și percuție, un pachet întreg de sunete, de loop-uri neselectate, fără excepție, pe care le cumpărasem pentru un teatru”, după cum declară compozitorul¹) realizează prin gestică de tipul *flash*-urilor – hiperactivă, animată (cu sensul de însuflețită, dar și de *cartoon-ish*), zbuciumată – o radiografie a societății actuale guvernată de instantanee senzaționaliste, de „cultura” TikTok care gădilă, hrănește nevoia de gratificare imediată. Pocnituri, șuierături, foșnete, bătăi din palme, onomatopee instrumentale, triluri păsărești, toate trimit la imaginarul (așa-ziselor) filme pentru copii, iar ragtime-ul disimulat, întrerupt, ascuns într-o muzică-colaj (pe orizontală) amintește de atmosfera pur americană și pluristratificată (pe verticală) creată de Charles Ives în *Central Park in The Dark*.

Miniaturii lui Almași îi urmează *Percutrance*, concertul pentru percuție și orchestră semnat de **Gabriel Mălăncioiu**, compozitor (și inginer în profilul automată și calculatoare) instruit inițial la Brașov și Timișoara, apoi la Cluj-Napoca. Opusul este interpretat de Orchestra Filarmonicii „Banatul” condusă de dirijorul Huba Hollókői și avându-l ca solist pe Doru Roman – un prieten trainic al muzicii contemporane universale și românești, cu programe deopotrivă solo și camerale (*Trio Contraste*) – care, după cum mi-a declarat compozitorul, i-a „plimbat lucrarea prin mai multe filarmonici din țară: la București, Sibiu, Bacău, Satu Mare”. În particular, concertul de percuție, explorat cu precădere în epocile modernă și actuală, rămâne o sursă încă interesantă de cercetare timbrală prin prisma infinitelor posibilități de combinare instrumentală, dar și de valorificare a elementului ritmic mereu înnoitor și bogat. În *Percutrance*, Mălăncioiu accesează conceptual punctul de intersecție dintre ritmicitatea procesual-pregnantă și starea de trans(cendență) indusă de aceasta – citând ca surse de inspirație ritualuri ale unor comunități din Italia, Sri Lanka sau India –, integrată aici într-un cadru sonor occidental cu nuanțe orientale (datorate instrumentației extinse) și într-un spațiu (fizic) deloc lipsit de rigori gestuale/comportamentale (sălile de concert cu ritualica asociată).

¹ Articol de Simona Stoita, interviu realizat cu compozitorii Gabriel Mălăncioiu și Gabriel Almași, <https://www.radiotimisoara.ro/timp-liber/cultura/black-page-orchestra-aduce-in-premiera-doua-concerte-cu-proiectul-supersonic-la-bucuresti-si-timisoara-294776.html>, publicat la 9.11.2022, accesat la 9.07.2024

Partea I debutează cu bățile (și *tremolo*-ul) răbdător-premonitorii ale tobei mari, preluate de și amestecate cu timpane și tom-tom-uri, într-o cadență de virtuozitate ritmic-tribală, în timp ce partea mediană plasează vibrafonul în rolul de instrument solist, în texturi diafan-spectrale. În finalul concertului, revenirea în prim plan a grupului de instrumente soliste din partea întâi, la care se adaugă bolul tibetan, dar mai ales obsedantul *perpetuum mobile* orchestral și urletele aproape primitive ale solistului la care răspund instrumentiștii creează un tablou arhaic-ritualic monumental.

Cea de-a doua lucrare camerală de pe CD îi aparține clujeanului **Alexandru Ștefan Murariu**, un muzician care jonglează cu diferite ipostaze ale identității sale artistice – fie că vorbim de cea de creator, dirijor, director artistic al ansamblului *Couleurs* (cei care redau și piesa de față: Ramona Murariu, Carina Coste – flaut, Sergiu Cebotari – clarinet, Sanda Răileanu – harpă, Alexandru Lazăr – pian, Toni Vîntur – percuție, Sonia Vulturar – Ana Teodora Buia – vioară, Fodor Lilla Dorotya – violă, Adela Greab – violoncel) sau cadru didactic al Academiei Naționale de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj-Napoca –, toate izvorâte dintr-o nelimitată dragoste pentru sonoritățile (cu precădere) modern-contemporane și din crezul neobosit închinat propagării acestora în rândul publicului. În *Frontiers*, Murariu traduce sonic angoasa izbucnirii conflictului ruso-ucrainean și face trimiteri (denumind prima secțiune *Shells from across the border* și declarându-și astfel alinierea ideatică cu tematica Festivalului *Meridian 2022 – Atlas*) către spațiul *claustrant*, liminal, mărginit/mărginaș al unor hotare (fie că vorbim despre limitările teritoriale sau cele de natură psihologică, socio-politică, culturală etc.), plasând cinci din cele unsprezece surse sonore instrumentale în lateralul și în spatele publicului, „sugerând metaforic granițele spațiului acustic”. Tematicii de război declarate – întărită prin structurile repetitiv-ostinate, punctualiste ale ansamblului și prin loviturile de „bombardament” ale pianului, atacurile percusive și alunecările terorizante ale corzilor –, i se contrapune aici delicatețea timbrală a flautului, harpei și vibrafonului, ale căror licăriri trasează tușele unui univers nocturn-pictural imaginativ (un cer van-goghian actual în care devine dificilă distincția între scânteierile stelelor și ale bombelor) sau care amintesc de metafora seninătății/purității și impermanenței licuricilor din anime-ul japonez despre victimele-copii ale celui de-al doilea Război Mondial, *Grave of the Fireflies* (Isao Takahata, 1988).

Penultima lucrare de pe CD este cea a lui **Cătălin Crețu** – compozitor cu o dublă formație (inginer în profilul electromecanic și muzician pluri-specializat) –, un concertino pentru pian și orchestră de cameră intitulat *Passacona Helix*, apărut în an aniversar: 2020, celebrarea centenarului UCMR. Prima audiție absolută, redată pe acest disc, a fost programată în 2023, găzduită de *Săptămâna Internațională a Muzicii Noi* și interpretată de Orchestra de Cameră Radio, condusă de dirijorul Gheorghe Costin și avându-l ca solist pe Horia Maxim, un partener artistic constant al compozitorului – cei doi colaborând încă din 2016 în proiectul interactiv-interdisciplinar *Zona Imaginarium*, alături de flautista Mihaela Anica și violoncelista Laura Buruiană. Aflat la cea de-a doua lucrare concertantă – după ce își finalizase studiile de licență, acum mai bine de două decenii, cu *Ollecello*, concert pentru violoncel și orchestră – Crețu părăsește aici „zona de confort” (creația camerală sau electroacustică), accesând prima sa instanță (aceea de pianist) și îndreptându-și atenția către sonoritatea ne-preparată tehnologic a instrumentului solist, într-un context general restitativ: o compoziție structurată în forma unei teme cu variațiuni („*altoite* cu o serie de stiluri prezente în muzica ultimului secol”, având caracteristici de passacaglia și de ciacconă) ordonate într-o paradigmă spectrală: „tema este realizată exclusiv pe baza armonicilor superioare impare ale sunetului fundamental do, în ordinea inversă a apariției în spectru, iar fiecare variațiune se desfășoară pe câte unul dintre cele 12 centre sonore”. După o cercetare a repertoriului pianistic-concertant modern – soldată cu crearea, pe YouTube, a unui canal dedicat¹ – și cu ajutorul *helix*-ului/spiralei conceptuale, autorul forează aici în componistica secolului XX, se „înșurubează” în jurul unor așa-numite exerciții de stil (deloc banal-scolastice și lipsite de propria-i identitate), așadar străpunge cu burghiul creativ istoria veacului trecut, dând naștere unui caleidoscop de așchii/șpanuri-variațiuni neoclasiche, cu reverberații brahmsiene (*Simfonia IV*), stravinskiene (*Ritualul Primăverii*), rautavaariene, bartokiene (*Muzică pentru coarde, percuție și celestă*), eterofonic-niculesciene, de esență romantic-rachmaninoviene (inspirație pe care o regăsim în primul concert de pian românesc, cel al lui Paul Richter) sau jazzistice.

¹ Canal de YouTube în care sunt inventariate 100 de lucrări concertante pentru pian, compuse în perioada 1920-2020, din creația universală și românească: https://www.youtube.com/playlist?list=PL_I8i8KdfUlxVSVeZVFqTZuoSQzekTVqm

Cortina se închide odată cu opusul **Sabinei Ulubeanu** – *#justacomposer* pentru orchestră –, o personalitate artistică tenace, mereu exploratoare: compozitoare, fotografă, critic muzical, cofondatoare a Festivalului *InnerSound* și mai ales o prezență activă și influentă în mediul online, artista își exploatează fantezist fiecare ipostază creativă în lucrările sale. Dintr-un articol¹ scris din perspectiva creatoarei aflată într-o permanentă căutare pe drumul cu serpentine la tot pasul, aflăm că expresia *#justacomposer* s-a născut în timpul unei rezidențe din Croația numită *New Music Incubator* în care, înconjurată de alți 19 artiști care mai de care mai inventivi și pluri-dedicați profesional, Ulubeanu a declarat defensiv: „Eu sunt doar compozitoare!”. În lucrarea sa orchestrală – interpretată de Camerata Regală sub bagheta dirijorului Constantin Grigore –, autoarea nu este nici pe departe DOAR o modelatoare de sonorități: spiritul său ingenios-muzical se împletește aici cu cel al *influencer*-ului – „Din punct de vedere muzical, am încercat să translatez hashtag-ul (#), un link pe care apeși și care te trimite în mai multe contexte. Același cuvânt te poate duce la o întâmplare povestită de un copil, o maximă spusă de un filozof. Acest # m-a dus și pe mine în mai multe universuri muzicale, pe care le-am sublimat în felul meu.”² –, și mai ales cu ochiul său sensibil de fotograf. Compozitoarea captează aici, într-un opus rafinat post-modern, pe alocuri minimalist, dezbatut de *showing-off*-ul limbajelor/tehnicilor contemporan-extinse, frânturi din istoria sa individuală (file de jurnal din anii adolescenței sau din perioada studenției transpuse sonor), lucrând cu *timpul* (trecut) și *memoria* personale (un fragment dintr-o piesă a celor de la *Depeche Mode*, un solo de trompetă cu o linie melodică autobântuitoare sau un crâmpei din *Simfonia a III-a* a mentorului Tiberiu Olah), deci creând punți/borne spre vremurile de odinioară și acoperindu-le într-un înveliș sonor general coagulant.

O călătorie a frământărilor antitetice, o machetă sonoră ludică ce trimite la universul desenelor animate, o ceremonie ritmică în trei părți, stăruitoare spre transcendență, o scenă de război, între granițe,

¹ Sabina Ulubeanu, *#justacomposer. Cum mi-am regăsit și acceptat creativitatea într-o pădure din Croația*, <https://www.dor.ro/justacomposer-integral-din-dor-25/>, publicat la 23.10.2016, accesat la 10.07.2024

² Interviu realizat de Maria Capelos, *Compozitoarea Sabina Ulubeanu, despre muzica contemporană din Festival: Compoziție e drumul de la sentiment la materie*, <https://adevarul.ro/showbiz/interviu-compozitoarea-sabina-ulubeanu-despre-1967463.html>, publicat la 1.09.2019, accesat la 12.07.2022

guvernată de umbre și (mai ales de) lumini, un caleidoscop omagial-restitutiv de stiluri, o privire înapoi către sine – toate cele șase opusuri sunt ofrande muzicale închinare sinelui creator, mentorilor și discipolilor, publicului. Însă ca un dar să-și poată atinge țelul – acela de a bucura, de a mângâia sufletele destinatarilor –, el are nevoie mai ales de o cale-liant pavată între cei doi poli (creator – receptor), care să faciliteze întâlnirea acestora. Închei cu speranța ne-rămânerii acestui document audio într-un circuit muzical intern și a diseminării CD-ului de față pe cât mai multe canale, spre a ajunge la o multitudine de urechi deschise și curioase.

SUMMARY

Cristina Gârbea

6 from 2000s

In the newly-released CD featuring *Creations of the 2000 Generation*, part of the *Romanian Music Anthology* series, we find prolific sound-makers from Bucharest (Diana Rotaru, Cătălin Crețu, Sabina Ulubeanu), Timișoara (Gabriel Almași, Gabriel Mălăncioiu) and Cluj-Napoca (Alexandru Ștefan Murariu), born in the 7th-8th decades of the last century, with music ranging from miniatures to chamber and orchestral works. A journey of antithetical tensions, a playful miniature that refers to the world of cartoons, a three-part rhythmic ceremony, striving towards transcendence, a war scene governed by shadows and (especially) lights, an homage-kaleidoscope of styles, a look back to the self – all six works are musical offerings dedicated to the creative self, to the mentors and disciples, to the audience, meant to reach as many curious ears as possible.